

trimoniali, in quo pater & mater portionem bonorum suorum dederunt in antecessum hæreditatis. 3. Ut bona, quibus vi consuetudinis superstes gaudere potest, ipso die obitus prius decedentis fuerint communia. Reservatio ejusmodi bonorum per contractum matrimoniale stipulata solis permittitur patri & matri, nec potest fieri, nisi per ipsum contractum matrimoniale suorum liberorum. *Pontas.*

CASUS XXVII. Aquidanus viduus suscepta ex uxore sua prole transit ad secundas nuptias cum Adnetta vidua, cui pariter est proles unica ex primo thoro. Ambo per septem aut octo annos vivunt in summa concordia, absque liberis tamen ex hoc matrimonio, cum Adnetta per ætatem parere non posset. Maritus sui in uxorem amoris indicia præbiturus, in favorem prolis, quam ipsa habet ex primo matrimonio facit donationem inter vivos, ipsique donat contractum constitutum in Curia Parisiis, & censum 250. florenorum proferentem.

3. Si proles Aquidani tempore donationis adhuc erat in vivis, donatio nulla est, & hæredes absque injustitia possunt urgere declarationem nullitatis. Si autem proles ipse jam ante factam donationem obiit, valet donatio. *Pontas.*

CASUS XXVIII. Bartholomæus civis Parisiensis ac decrepitæ ætatis vir habet tres filios. Opes ipsius sese extendunt ad 12000. florenos, consistentes tam in numerata pecunia, quam in mercibus ac pensionibus in Urbe Antifiodoro percipiendis. Filium natu maximum elocat in matrimonium, ipsique actu aut per testamentum donat 5000. florenos, ut sua facilius agat negotia: hinc reliquorum duorum cuilibet restat tantum summa 3500. florenorum.

3. Principiis juris naturalis insistendo pater ampliolem portionem ex bonis suis potest assignare filio natu majori; hic tamen, si id fiat, debet renuntiare juri successionis in bona patris; si nolit, tenetur totum id, quod jam accepit, referre in massam hæreditatis. Nihilominus si pater conjiceret, futurum aliquando, ut ex ista inæqualitate inter liberos suos odia commoverentur, litesque emergerent, non posset absque peccato contra charitatem uni plus dare quam cæteris. Et si pater sese obligasset in contractu matrimoniali cujusdam ex liberis suis, se non plus daturum uni quam alteri, ista conventio esset irrevocabilis. *Pontas.*

CASUS XXIX. Lælius vir nobilis Dominus Parochiæ cujusdam filium habet & filiam, & præter istud prædium ab uxore relictum nihil possidet, 500. florenos impenderat in filium studiis vacantem, & non nisi 250. florenos in filiam,

iam, quæ semper domi remanserat. Interea moritur Lælius. Teneturne Filius compensare sorori suæ 250. florenos per modum supplementi aut indemnitis?

3. Si consuetudo provinciæ expressè velit, ne pater plus impensarum faciat in unum liberorum suorum quam in alterum, & si factum fuerit, teneatur illi minus dare, qui antea plus accepit aut consumpsit, Filius Lælii tenetur in conscientia cum sorore sua rationem inire eorum, quæ ipse in majori quantitate absumpsit, & omnimodam cum ea servare æqualitatem. *Pontas.*

NOTA. Omnia hucusque dicta extra Galliam dependent a jure communi & a legibus vel observantiis provinciæ. Jure autem naturæ parentes, cum liberrimo gaudeant rerum suarum dominio, coram Deo solum prudenti ac Christiano ordine charitatis reguntur.

CASUS XXX. Parochus cujusdam pagli comperit, Cajum promississe donationem centum florenorum Hospitali; verum cum hæc promissio nondum fuisset acceptata a curatoribus Hospitalis, adducit Cajum, ut hanc summam donaret Ecclesiæ parochiali.

3. Donatio hæc posterior est valida: licet enim promissio facta in favorem causæ piæ pluribus videatur irrevocabilis, etiam si non accesserit acceptatio ex parte illius, cui facta est promissio, probabilius tamen est, necessariam esse hanc acceptationem ad hoc, ut ex promissione nascatur vera obligatio; quia natura promissionis exigit consensum utriusque, & promissoris & promissarii. Hinc, cum in casu proposito promissio centum florenorum facta Hospitali a nemine fuerit acceptata, Cajus ultro potuit mutare mentem suam, & hanc summam donare Ecclesiæ parochiali. *Sporer de promiss. cap. 2. sect. 2. num. 39. & seq. Lugo disp. 23. de just. sect. 3. num. 35. & seq. Sbogar tr. 138. n. 4. Cas. Bon.*

DOS.

1. Dos illud dicitur bonum, quod uxor marito possidendum ac durante matrimonio fruendum assert ad sustinenda ejusdem onera. Dotis hujus solum dominium vivente marito penes uxorem remanet, nec ad ipsam transit possessio, nisi post mortem mariti. Hinc ea privata sua autoritate juridice agere non potest ad conservationem aut recuperationem bonorum suorum dotalium, nisi inter se & maritum sit separatio bonorum, aut a marito in hanc rem auctori-

thoritatem accipiat, aut ipso denegante per Judicis sententiam obtineat.

2. Si dos consistat in numerata pecunia, aut rebus mobilibus, vel immobilibus ex contractu certo pretio æstimatis, ea sit propria mariti, qui tunc acceptæ summæ, aut æstimati pretii existit debitor.

3. Bona dotalia uxoris, sive consistant in omnibus ejus bonis, præsentibus ac futuris, sive tantum in præsentibus, aut solum in parte eorum, a marito nec alienari, nec hypotheca aut servitute onerari possunt, consentiente etiam uxore. Dantur tamen quædam consuetudines, vi quarum permixta est ejusmodi alienatio, quando viri sui auctoritate in eandem consentit uxor.

4. Reditus ex bonis dotalibus pertinent ad maritum; si vero lucrum exinde proveniens non habeat naturam fructuum, ut si v. g. maritus everisæ domus, quæ bonorum dotalium partem conficit, lapides aliaque materialia venderet, nec eam reædificare utile sit vel necessarium, summa exinde redacta tanquam summa capitalis doti accresceret.

5. Leges Romanæ in aliquibus casibus permittunt alienationem dotis, sive ex integro, sive ex parte. Juxta quasdam vero consuetudines admittuntur tantum duo casus; si nempe urgeat gravis necessitas familiæ alimenta subministrandi, aut liberandi maritum in carcere vel servitute detentum.

6. Pater dotem constituere debet filiæ suæ, quæ, si patre orbata, aut extra ejus potestatem sit constituta, ipsa sibi dotem constituit. Si filia quædam etiam emancipata bona habeat propria, materna aut alia, circa quæ tutorem aut curatorem habet patrem suum, & hic illi dotem assignet, non exprimens, utrum de propriis suis, an vero de filiæ bonis, censetur illam constituisse de propriis suis bonis, & tunc dos ad patrem redit, si filia sic dotata absque liberis decesserit, nisi de legitima sua aliter disposuerit. Hoc jus etiam devolvitur ad avum, aliosque ascendentes, prout & ad matrem; non tamen ad alios consanguineos aut extraneos, qui dotem constituerunt, nisi expresse hoc sibi jus in contractu reservaverint; imo nec pater eo gaudet, si filiam non ex suis propriis, sed ex aliis bonis dotavit. In quibusdam Provinciis viget consuetudo, ut, si dos a patre assignata etiam absque ulla illius culpa periisset, pater de novo teneatur dotare filiam, si maritus non foret solvendo contracto jam matrimonio.

7. Maritus quatuor contrahit obligationes ratione dotis uxoris suæ. 1. Tenetur sustinere omnia opera matrimonii.

2. Cu-

2. Curam gerere pro conservatione bonorum dotalium. 3. Dotem restituere, si illius restituendæ casus eveniat. Casus autem sunt sequentes: dum marito superstiti uxor absque prole decessit: dum invalidum declaratur matrimonium: dum uxor bonorum separationem judicialiter obtinuit: dum soluta Dote matrimonium non est perfectum. Ex quibus necessaria consecutione eruitur, Dotem etiam esse restituendam, quando maritus ante uxorem e vivis excedit. 4. Tenetur præstare dotale debitum, dum illius naturam immutavit.

8. Marito, eoque defuncto hæredibus ipsius competit jus indemnitis quoad omnes expensas in conservationem aut meliorationem fundorum dotalium factas. Quod atinet expensas ordinarias ac quotidianas pro cultura fundi ac perceptione fructuum factas, eas ex ipsis fructibus sibi compensare debet maritus. Hæc indemnitas debetur marito, etiam si reparationes factæ casu fortuito pereant. Quoad expensas ad obligationem tantum ac voluptatem factas nulla ipsi debetur indemnitas. Omne Dotis aut solutæ, aut denno restitutæ chirographum debet fieri coram Notario, sub poena nullitatis, quantum ad creditores solum.

CASUS I. Licinia filia Lactantii vult nubere Mœvio.

3. Si annos ætatis viginti quinque jam complevit, patrisque consensum requisierit, convenientem hic illi Dotem assignare tenetur. Qui liberos, quos habent in potestate, ait lex, injuria prohibuerint ducere uxores vel nubere, vel qui Dotem dare non volunt, ex constitutione divorum Severi & Antonini per Proconsules coguntur in matrimonium collocare & dotare. Verum si Licinia nondum completo vigesimo quinto ætatis anno pertinaciter & sine consensu patris persistat in suo proposito, pater eam dotare non tenetur Pontas.

CASUS II. Cleomedes vir dives nuptui tradit Mariam filiam suam Benedicto, illique pro Dote assignavit domum, quæ post aliquot annos fulmine tacta periit.

3. Si Matrimonium Mariæ per mortem mariti jam erat dissolutum, dum casus iste fortuitus evenit, Cleomedes de novo tenetur dotare filiam, quæ sine nova Dote non posset transire ad secundas nuptias. Si vero maritus filiæ nondum sit mortuus, nihil tenetur dare nisi legitimam, si Dos constituta eam non adæquabat. Durante primo matrimonio, inquit Cabassutius, pater non tenetur resarcire Dotem, quævis sine culpa filiæ amissa fuerit; sed licet non integram Dotem ipsam, quæ major sit legitima, tenetur tamen legitimam filiæ debitam.

N n 3

bitam reparare, ac eidem erogare, etiam durante ejus matrimonio. Pontas.

CASUS III. Jacobus ex parte sua nulla habet bona; uxor vero ejus habet plurima. Teneturne mater dotare filiam?

ꝛ. Uxor in hoc casu tenetur dotare filiam cum consensu parentum matrimonium contracturam. Ratio est; quia ambo conjuges æque contribuunt ad nativitatem proles; & hinc ambo quoque tenentur eidem providere de alimentis & honesta pro ratione status elocatione. Imo in defectu parentum, si nimirum ambo sunt pauperes, eadem obligatio incumbit etiam ayo & avixæ. *Pontas.*

CASUS IV. Epagastus Dominus territorialis cujusdam Parochiæ, dives admodum, habet sororem jam viginti quinque annorum omnibus bonis destitutam.

ꝛ. Tenetur in conscientia ipsi Dotem constituere, maxime si sit soror ipsius ex eodem patre; imo charitas id exigeret, etiam si tantum esset soror ejus uterina. *Pontas.*

CASUS V. Gunebaldus & Luitgardis conjuges duas habent proles, filium & filiam, quas ratione paupertatis dotare non possunt. Filla annos viginti quinque jam complevit; & frater ejus suo labore ac industria multa jam sibi bona comparavit.

ꝛ. Frater tenetur in conscientia dotare sororem suam in defectu parentum; a fortiori ad id teneretur, si suas sibi divitias comparasset ex bonis Ecclesiasticis. *Pontas.*

CASUS VI. Parens quidam habet filiam, quæ instanter rogat pro sufficiente Dote, ut possit ingredi Monasterium.

ꝛ. Pater multo minus Dotem ipsi denegare potest, ac si eam peteret ad contrahendum matrimonium. Vota Religiosis & Sacrorum Ordinum constituunt quoddam conjugium spirituale, sanctius, purius ac perfectius omni conjunctione viri & mulieris. Hinc si pater tenetur proli assignare Dotem pro conjugio carnali, multo magis ad id tenetur pro conjugio spirituali, a quo proles absque patris subsidio arceatur. *Pontas.*

CASUS VII. Cæcilia nubens Chryfologo nullam omnino ei dotem promisit.

ꝛ. Etsi Cæcilia habeat bona, de quibus nullam prorsus notitiam habebat Chryfologus, cum tamen hic censeatur eam duxisse cum omnibus juribus suis, etiam Cæcilia censetur ipsi promisisse omnia bona sua; & hinc tenetur in conscientia quidpiam ex bonis suis Dotis instar tradere marito ad sustinenda matrimonii onera. *Pontas.*

CASUS VIII. Tryphon duxit Titiam, etiam si hæc nullam ei Dotem attulerit.

ꝛ. Si Titia non habet aliunde bona sufficientia pro sua sustentatione, tenetur eam sustentare maritus. *Pontas.*

CASUS IX. Philiarchus nobilis ac prædii cujusdam Dominus ex uxore sua defuncta habet duos liberos, Joannem & Annam, quorum cuilibet ex bonis maternis cedunt 20000. floreni. Paulo post tradit Philiarchus filiam in matrimonium, eique in Dotem promittit 20000. florenos, quam summam usquedum solverit, spondet se interea soluturum annuum censum. Mortuo paulo post patre filius Joannes adit possessionem prædii jure ad se pertinentis, & recusat solvere censum constitutum in Dote sororis suæ, dicens; cum soror habuerit bona propria 20000. florenos, evidens esse, patrem ei Dotem constituisse in his bonis ejus propriis.

ꝛ. Joannes absque injustitia non potest recusare sorori suæ solutionem Dotis ac annui census. Leges statuunt, ut, dum pater in matrimonium elocat filiam, eique Dotem assignat non exprimendo, an id fiat ex bonis filix propriis, quæ admistrat nomine tutorio vel curatorio, an vero ex suis, censeatur Dotem constituisse non ut tutor vel curator ex bonis filix, sed ut pater ex bonis suis, cum pater ex bonis suis teneatur dotare filiam, etsi jam foret emancipata. *Pontas.*

CASUS X. Allatius duxit Clementiam, cujus pater promiserat, se sponsæ Dotem daturum 1000. florenos. Ante consummationem matrimonii autem pater declarat Allatio, se non esse solvendo.

ꝛ. Allatius non potest tuta conscientia recusare consummationem matrimonii & habitationem cum uxore sua; cum hæc duæ obligationes nullatenus dependeant a solutione Dotis. *Pontas.*

CASUS XI. Emanuel, cujus debita longè superant bona illius, in fraudem creditorum suorum constituit filix in Dotem 1000. florenos, eamque sic dotatam nuptui tradit Christophoro fraudis non nisi post contractum jam matrimonium conscio.

ꝛ. Creditores nullo jure possunt agere ad annulationem Dotis, etsi suum in præjudicium constitutæ. Si vero puella sibi ipsi constituisset Dotem ex bonis propriis in præjudicium creditorum suorum, hi recursum haberent adversus maritum in omnia, quæ ab uxore sua titulo Dotis acceperat. *Pontas.*

CASUS XII. Sempronia vidua præterdit integram Dotem suam ex bonis mariti sui defuncti, et si hic multa voluptuose præderit.

ꝑ. Tuta conscientia, & absque ulla injustitia eam exigit, etiam in præjudicium creditorum ac hæredum mariti sui. Ratio est; quia maritus non habet aliam potestatem in Dotem uxoris, quam ut eam ipsi conservet; & uxor post obitum mariti habet plenum jus ad bona dotalia, posthabitis omnibus aliis creditoribus. Ita leges statuunt. *Pontas.*

CASUS XIII. Theophilus viginti quinque jam annos natus, dominus bonorum ac jurium suorum vult ducere Flaviam; & in hunc finem ante nuptias in scis parentibus suis ei donat 5000. florenos, ut addita æquali summa, quam ipsa habebat, videretur ei Dotem attulisse 10000. florenos. Mortuo Theophilo, relictaque una prole Flavia transit ad secundas nuptias, ex quibus suscepit tres liberos. Hi mortua sua matre simul cum prole Theophili dividunt æqualiter summam 5000. florenorum donatam suæ matri a Theophilo.

ꝑ. Justa est hæc partitio; Theophilus enim valide ante nuptias *brevis manu* spontæ suæ donavit hanc summam; quæ proin ad bona materna pertinuit, in quæ æqualiter succedunt liberi ex primo & secundo matrimonio. *Pontas.*

NOTA. Præsumptio haud vana est, veram Theophili intentionem fuisse, licet tacitam, integram hanc summam 5000. florenorum transmittendi ad suos liberos non ad liberos alterius. Et hinc in pluribus forsân tribunalibus judicaretur contra datam responsonem Pontasii.

CASUS XIV. Prætextatus urgente necessitate vendit pro 3000. florenis fundum dotalem suæ uxoris accedente ejus consensu. Mortua post tres menses uxore hæredes urgent Prætextatum ad restitutionem fundi, & ad compensandum damnnum ac interesse.

ꝑ. Si fundus iste fuit venditus in provincia, ubi permittuntur alienationes bonorum dotalium, Prætextatus non tenetur restituere. Juxta leges Romanas fundus dotalis nec alienari nec in hypothecam dari potest. Alibi uxor potest alienare, interveniente tamen auctoritate mariti. Hinc semper quoad hoc consulenda est consuetudo locorum. *Pontas.*

CASUS XV. Philastrius duxit Cæciliam, quæ ipsi pro Dote attulit domum, cui annexum erat jus transeundi per domum vicinam. Vicinus ut se ab hac servitute liberaret, pro exemptione solvit Philastrio 40. aureos. Paulo post moritur uxor.

ꝑ. Hæ-

Hæredes uxoris jure repetunt a vicino hanc servitutum, salvo recurso adversus Philastrium. *Julianus libro sexto decimo Digestorum scripsit, neque servitutes fundo debitas posse maritum amittere, neque ei alias imponere.* Leg. 5. ff. de fundo dotali. *Pontas.*

CASUS XVI. Valerius bona fide duxit Genovesam affinem suam in quarto gradu, ex qua pro Dote recepit 3000. florenos. Postquam per quinquennium in conjugio haud admodum concordi vixerant, detegitur tandem nullitas matrimonii. Genovesa urget sententiam divortii, qua obtenta petit a Valerio restitutionem Dotis; quod tamen ille recusat sub prætextu, quod contra suam voluntatem Genovesa se separaverit, & non obstante, quod ipse voluerit petere dispensationem ad rehabilitandum matrimonium.

ꝑ. Valerius non solum tenetur restituere Dotem, sed etiam dimidium bonorum constante matrimonio communiter & quomodocumque aqvisitorum. *Pontas.*

CASUS XVII. Nævius & Sara affines in quarto gradu bona fide, ac sine ulla notitia affinitatis contraxerunt matrimonium. Mortuo post sex menses Nævio Sara edocta est de nullitate matrimonii.

ꝑ. Sara nihil præter Dotem suam potest repetere; omnes enim aliæ conventiones matrimoniales, utpote nullæ, suum non debent sortiri effectum: contractus enim fundatus in errore substantiali non valet. *Pontas.*

CASUS XVIII. Valbertus obtenuit sententiam divortii ab Adriana conjuge sua ob commissum ab illa adulterium. Recusat autem restituere Dotem, & necessariam ei sustentationem ministrare.

ꝑ. Juste id recusat; excepto tamen casu extremæ necessitatis: privatio enim Dotis in casu adulterii lege stabilita est. *Pontas.*

CASUS XIX. Cornelia obtenta sententia divortii tam in corpore quam in bonis contra maritum suum, retraxit ad se fundum dotalem, quem cum vendere vellet, opponit se maritus etsi separatus ab ea.

ꝑ. Non potest hunc fundum vendere absque consensu mariti sui. Lex enim, dum permittit uxori legitime separatæ a viro administrationem bonorum dotalium, addit: *ita tamen, ut eadem mulier nullam habeat licentiam eas res alienandi viventi marito, & matrimonio inter eos constituto.* *Pontas.*

CASUS XX. Priscillianus filiam suam in conjugem dedit Lævio assignata Dote 5000. florenorum in numerata pecunia, & 2500. florenorum, quos debebat Antonius. Lævius ne-

N n 5

gle-

glexit exigere hoc debitum, usque dum Antonius non amplius erat solvendo, & summa hæc perierat. Mortua uxore Lævii, hæredes uxoris petunt ab eo restitutionem integræ Dotis nempe summam 7500. florenorum.

ꝑ. Tenetur integram dotem restituere. Cum maritus possideat Dotem tam pro suo proprio, quam pro commodo uxoris, tenetur in conservationem ejusdem eandem adhibere diligentiam, quam adhibet in propria bona. *In rebus dotalibus*, inquit lex, *virum præstare oportet tam dolum quam culpam, quia causa sua Dotem accipit: sed eam diligentiam præstabit, quam in suis rebus exhibet. Pontas.*

CASUS XXI. Amatus ab uxore sua in Dotem recepit villam in contractu matrimoniali 5000. florenis æstimatam; quæ autem postea tota casu fortuito per incendium perit.

ꝑ. Maritus tenetur bona dotalia restituere in eo statu, quo accepit, aut taxatum eorum pretium. Si in contractu nuptiali bonorum dotalium valor non fuisset taxatus, damnum ferendum non foret marito: ea enim æstimatio se habet instar venditionis; & ideo ait lex: Plerumque interest viri, res non esse æstimatas, ne periculum rerum ad eum pertineat. *Pontas.*

CASUS XXII. Serninus pro Dote accepit ab uxore agros quosdam & silvam. Ex agris percepit fructus, & in silva cecidit arbores; paulo post autem moritur uxor absque liberis.

ꝑ. Si arbores hæc inter ligna cœdua pertinerent, communiter destinata ad comburendum, tunc lucrum pertinuit ad maritum: si vero erant proceræ arbores, aut plantarium, tunc pertinuerunt instar fundi ad uxorem; deberentque una cum Dote hæredibus uxoris suæ restitui. *Pontas.*

CASUS XXIII. Prudentius filix nuptæ pro Dote dedit domum, in qua maritus filix per viginti annos multas reparationes fecerat. Mortua tandem absque liberis filia Prudentius repetit domum, quam & maritus offert, dummodo sibi compensentur a Prudentio expensæ in reparationem domus factæ.

ꝑ. Si expensæ fuerunt necessariæ, maritus tamdiu potest retinere fundum dotalem, aut partem ejus, donec sibi compensentur expensæ, & usque dum autoritate Judicis ejicatur e possessione. Idem dicendum, si expensæ saltem fuerunt utiles, & factæ cum consensu uxoris. Neutiquam autem debetur ipsi compensatio expensarum voluptuariarum, neque earum, quas ad dissolvenda onera domui annexa fecit, ut sunt tributa &c. *Pontas.*

CASUS XXIV. Si in casu posito domus jam proxima ruinæ fuisset, ac pro ea de novo extruenda maritus impendisset 4000. florenos, post mensem autem ab hostibus concremata fuisset. An nihilominus deberetur marito compensatio expensarum?

ꝑ. Deberetur illi hæc compensatio; etsi expensæ istæ & uxori & hæredibus ejus redditæ fuerint inutiles: cum enim dominium hujus fundi fuerit penes uxorem & hæredes eis, merito & jactura ipsis ferenda est. *Pontas.*

CASUS XXV. Rusticius filix suæ in Dotem dedit 10000. florenos: Rogerius ejus maritus ex hac summa emit fundos, qui æstimantur nunc 15000. florenis. Filia post biennium absque prole mortua Rusticius repetit hos fundos tanquam dotalia, quia ex Dote empti erant.

ꝑ. Rogerius solum tenetur restituere 10000. florenos. *Ex pecunia dotali*, ait lex 12. Cod. de jure Dotium., *fundus a marito tuo comparatus non tibi quaeritur. Pontas.*

CASUS XXVI. Renatus nuptui tradidit filiam suam Florentino, ipsique in Dotem promisit 5000. florenos. Cum vero hanc summam non haberet in numerata pecunia, ei in securitatem oppignoravit fundum, cujus annui redditus sunt 250. floreni, quem & duobus annis possedit Florentinus. Renatus postea solvit integram Dotem, deductis tamen redditibus duorum annorum ex fundo: quod autem recusat Florentinus, fructus fundi ad se pertinuisse dicens; cum sustinere debuisset onera matrimonii.

ꝑ. Juste id prætenedit Florentinus. Si tamen maritus non teneretur alere uxorem, nec haberet liberos, non posset reservare fructus ex fundo oppignorato. *Pontas.*

Vide *Fornicatio* Caf. 1. 3. 4.

DOS MONIALIUM.

Per *Dotem Monialium* intelligitur hic summa pecuniæ, quam puella dat, ut inter Sanctimonialia in aliquo Monasterio cooptetur, pro sua nutritione ac sustentatione. Committitur simonia, si pecunia pro ingressu in Monasterium exigatur; cum tamen Monasterium sit bene fundatum, satisque provenituum habeat. Aliud dicendum, si Monasterium sit pauper ac reddituum adeo tenuium, ut non possit necessaria Monialibus subministrare; tunc enim licet quidpiam exigere ab iis, quæ pro ingressu supplicant, sed solum eo fine, ut Monasterium receptorum necessitatibus possit consulere. Quod attingit tempus Novitiatus, semper ac indiscriminatim, sive

Mona-

Monasterium sit opulentum sive non, ea possunt exigi, quæ Novitiæ eo durante sunt necessaria.

Vide *Monialis*

CASUS I. Puella quædam ingressa est in Monasterium, ibi Religionem professura. Moniales autem a fratribus puellæ exigebant promissum scripto factum, se sorori suæ, antequam reciperet habitum, pro Dote duros 1500. florenos.

q. Non potuit exigi tale promissum. Illi quidem, qui bona fide hanc summam promiserunt, coram Deo non peccarunt: Moniales vero non possunt tuta conscientia has pecunias servare ante professionem puellæ, multo minus eas retinere ac sibi appropriare, si puella ante emissam professionem ad sæculum rediret; id si contingeret, Moniales ad restitutionem adigi possent. *Fromageau.*

CASUS II. Monasterium quoddam Monialium liberaliter admodum fundatum est. Licetne huic pacisci circa Dotem earum, quæ recipi petunt?

q. Non licet. Si vero Monasterium sit pauper, Moniales iis, quæ recipi postulant, proponere possunt, se quidem promptas esse ad eas recipiendas dummodo secum asportent necessaria pro sustentatione. Hoc autem per nudam expositionem paupertatis suæ, & nequam per modum conventionis fieri debet. *Fromageau.*

CASUS III. Potestne communitas quædam Monialium, aut talis, in qua emittuntur tantum vota simplicia, se obligare ad recipiendam gratis puellam, quam nominandi jus habeat ille, qui huic Communitati exemptionem a vectigalibus ac gabellis procuraret?

q. Non potest hoc fieri absque simonia. Communitas talis nihil promittere debet, ut semper reservet jus rejiciendi puellam, quæ Communitati idonea non esset. *Fromageau.*

CASUS IV. Puella quædam postulat recipi in Monasterio Monialium. Potestne cum ea ante professionem adhuc recipi Dots aut saltem pars Dotis?

q. Concilium Tridentinum prohibet Novitiæ Dotem solvi, sive totam, sive partem, antequam professionem emiserit. *Decisum in Sorbona 8. feb. 1686.*

q. V. Puella quædam in Monasterium Monialium recepta est eo ipso tempore, quo Princeps edita constitutione prohibuit, ne Monasteria de puellarum, quas reciperent, Dotibus paciscerentur.

q. Moniales illicite pro assicuranda sibi dote contractum inierunt simulatorium in fraudem Constitutionis ac in præjudicium sinceritatis ac veritatis. Nihilominus tamen frater puellæ tuta conscientia non potest rescindere hunc contractum a patre suo initum, & a semetipso ratificatum; cum Monasterium sine gravi damno non possit in se suscipere obligationem alendi ac sustentandi sororem ejus absque ulla dote. Priorissa aliæque Moniales si ea de re ac super articulis iustis interrogentur, non possent quidem mentiri; sed nec tenerentur etiam contra semetipsas testimonium proferre. *De Lamet.*

DUBIUM.

1. *Dubium* nihil est aliud quam hæsitatio intellectus, nescientis se determinare ad aliquid ratione motivorum pro & contra occurrentium, sicque in medio suspensum.

2. Aliud *dubium* dicitur *positivum*, & aliud *negativum*. *Positivum* est, quando intellectus suspensus tenetur ob æqualia rationum momenta, quibus hinc & inde fertur ad assensum & dissensum. *Negativum* est, quo intellectus suspensus remanet, eoquod nullæ suppetant rationes, quibus in unam potius quam in aliam partem moveatur.

3. Duplex distingui potest aliud *dubium*, prudens scilicet ac imprudens. *Prudens* *dubium* est, quod rationibus nititur verisimilibus, & quæ legitimæ videntur. *Imprudens*, quod nulla sufficienti ratione fulcitur.

4. Denique aliud est *dubium* juris, & aliud *dubium facti*. *Dubium juris* est, dum quis non sufficienter est instructus de existentia legis aut præcepti. *Dubium facti* est, dum lege cognita ignoratur ejus objectum aut circumstantia actionis, quæ sit: v. g. scio quidem, excommunicationem latam esse in eum, qui Clericum percusserit; sed dubito, utrum ille, quem percussi, sit in sacris Ordinibus constitutus.

5. *Dubium* semper, quantum rationabiliter fieri potest, favorabiliter est interpretandum, maxime cum rationibus legitimis non innititur. In omnibus dubiis, in quibus de periculo salutis agitur, pars tutior est eligenda. Hinc Sacerdos, qui dubitat, an non sit suspensus, interdictus, excommunicatus, aut irregularis, debet se pro tali gerere. Judex in dubio nunquam potest proferre sententiam, sive *dubium* respiciat personam, sive jus sive factum. In dubiis circa fidem recurrentum est ad definitiones Ecclesiæ.

NOTA. Author debuit distinguere inter *distantem* conscientiae *speculationem*, relativum ad legem ac ejus dubietatem directam; & inter *distantem ultimum practicum*, relativum ad legem legislatoris reflexam, eam videlicet, qua ordinat, quid in dubio agendum sit. Vide V. *Conscientia Opinio*.

CASUS I. Wolfgangus dubitat, an teneatur ad restitutionem 25. florenorum: ideo consulit Parochum suum, qui habetur pro viro docto, ac plurimum versato in moralibus: hic illi respondet, non dari obligationem restituendi.

3. Si Wolfgangus nullam habet prudentem rationem dubitandi de veritate repositionis a Parocho datae, illique sincere exposuerit suum dubium, ac cum ea animi dispositione, ut ejus opinioni voluerit se conformare, tuta conscientia poterit sequi responsum Parochi. *Pontas*.

CASUS II. Zephirinus locavit alteri domum suam, quae cum postea per incendium graviter laesa ac tecto spoliata fuisset, petit reparationem damni a locatario, qui afferit, incendium ortum esse casu fortuito, ad quem non teneretur. Hoc non obstante compositionem ineunt, ut uterque ferat damni dimidium: sed Zephirinus sciens, locatarium mediocri admodum esse fortunae, eumque timere expensas litis, dubitat, an non hic ipse metus fuerit ipsi motivum compositionem ineundi.

3. Si vere dubium est, an ex culpa locatarii exortum fuerit incendium, Zephirinus potest ab eo recipere damni dimidium. Si vero certum sit, ex nulla locatarii culpa incendium fuisse ortum, tenetur Zephirinus ad restitutionem locatario, si quid pro damno ab eo recepisset, non obstante compositione. *Pontas*.

DUELLUM.

Concilium Tridentinum ex universa Christiana Republica duellum eliminatum excommunicationis sententiam pronunciat contra Principes, & quoscumque alios, qui inter Christianos singulari conflictui locum concesserint, & duellum permiserint. Ipsi duellantes & patrini eorum praeter excommunicationem incurrunt etiam proscriptionem bonorum suorum, perpetuam infamiam, poenam in homicidas latam, privanturque sepultura Ecclesiastica, si in ipso conflictu decesserint. Illi quoque, qui vel circa factum, vel circa jus duellandi consilium praebent, aut quovis demum modo ad duellum quempiam incitant, uti & spectatores excommunicantur, & perpetuae maledictioni subduntur. Hoc Tri-

Tridentini decretum confirmavit Clemens VIII. Anno 1592. Clerus Gallicanus in Conventu 1654. Constitutionem edidit contra duellantes & ad duellum provocantes, provocationemque scribentes, insinuantes, aut deferentes: In hac constitutione Episcopi absolutionem a censuris contra hos omnes prolatis sibi reservant, easque per totum Regnum ipso facto incurri declarant.

CASUS. Potestne ille, qui in duello partes secundantis oblit, recipere Sacros Ordines?

3. Non potest, nisi prius a Papa obtinuerit dispensationem ab excommunicatione & infamia, cui Concilium Tridentinum omnes duellantes subjecit. *Fromageau*.

E.

EBRIETAS.

1. *Ebrinus* vocatur, qui ex vino immodice hausto, vel alio liquore amittit usum rationis; *Ebriofus* vero vocatur, qui immodice bibendi consuetudinem habet.

2. Nullum est vitium, quod hominem brutis familiorem reddat, quam ebriofitas, utpote cum talis nec cum hominibus nec inter homines agere vel conversari possit.

3. *Ebriofitas* est peccatum mortale ex sua natura, nec nisi rarissime potest fieri veniale. Licet enim potus necessarius sit ad conservationem vitae, natura tamen limites ac mensuram praescripsit, quam nec bruta animalia transgrediuntur; & homo, o dedecus! Et creatura ratione praedita, o rem indignissimam! hos limites transiit! Quod autem malum aggravat, tenetur voluntarie sese inebrians in iudicio divino de omnibus peccatis aliisque malis, saepius uti ex Historia discimus, pro dolor! plus nimium funestis, quae ex ebrietate sequuntur. Hinc quilibet Christianus, imo quilibet homo honestatis amans, debet exhorrescere hoc vitium.

CASUS I. Aurelius parum vino assuetus inebriavit sese, cum ignota ipsi fuerit vis vini, nec experimentum habeat, quantum illaesa ratione ferre possit. Peccavitne per hoc mortaliter?

3. Quando taliter fuit animo comparatus, ut maluisset se privare potandi dulcedine, si praevidisset malum sibi exinde eventurum, peccatum ipsius foret tantum veniale juxta S. Thomam 2. 2. q. 88. Art. 5. ad 1. ubi ait: *De ebrietate vero dicendum est, quod secundum suam rationem habet, quod sit peccatum mortale. . . Sed quod sit peccatum veniale, contingit propter ignorantiam quandam vel infirmitatem: puta cum homo nescit*